

Herinneringen aan grootvader Willem de Nooy •23-10-1853. #7-2-1944

(door Johan de Nooy.)

Ik was 5 maanden oud toen opa (hij wilde persé grootvader genoemd worden) overleed en heb hem dus nooit gekend.

Als ik dan bij hem op schoot zat wipte hij wat met mij op en neer en zei dan: "jij bent een beste vent".

Vader Jacobus (genoemd naar tante Koosje Doornebal) was als enige van de kinderen niet op zijn begrafenis, omdat de SD achter hem aan zat. Hij heeft vanachter een raam (ik geloof bij Jacob Wilemse in de Brouwersstraat) de stoet gadeslagen toen ze Torenstraat 5 verlieten.

Willem heeft nog tijdgenoten van Napoleon gekend! En zijn moeder had nog meegemaakt dat zij als dienstbode in Arnhem de kozakken tussen de poten van de paarden zag slapen. Ze stonden in de luwte van de stadspoort en de haren van de ponnies hingen als een deken over de kozakken heen. Ook gebruikte hij soms nog woorden van franse afkomst, en af en toe rekende hij, en Oma Maria Doornebal (Doorn, 11-5-1857, # Ede, 30-1-1928) in stuivers i.p.v. gulden: iets kostte dan niet een gulden maar "20 stuivers". Meestal droeg hij een zwarte bef.

Opa's vader Zwerus overleed toen Willem 1,5 j was en zijn moeder Willemina Overeem ging terug naar haar ouders. Overigens zijn ze pas getrouwd toen Opa al geboren was en hebben hem toen als kind erkend. Omdat 'de tantes' uit de Torenstraat dit een grote schande vonden, hebben zij het trouwboekje van Zwerus en Willemina verbrand! Jammer! Opa, geboren in Lunteren, werd zodoende daar bij zijn grootouders opgevoed en hij wist nogal wat oude verhalen vanuit overlevering: er was ooit een goudtransport over de Hessenweg gekomen en de soldaten hadden de kar met goud naast de kerk gezet en gezegd: Wij gaan slapen. Als er mogen één goudstuk mist, branden we het hele dorp plat. Dus zorgden de burgers zelf voor bewaking.

Ook wist hij te vertellen dat zijn familie rond zijn geboortjaar veel évacués uit de Gelderse Vallei moest opvangen wegens watersnood van de Rijn. Dat is dan dus de grote overstroming van 1855 geweest, toen de hele Gelderse vallei zelfs een deel van Amersfoort onder water stonden. De Grebbelinie werkte dus wél, als er maar genoeg water was! Ook de hele Betuwe en het Land van Maas en Waal stonden toen blank.

Opa was een nogal kort aangebonden man, zeiden mijn zussen en de neefs wisten te vertellen dat 'het geen leuke opa was'. Ik denk zelfs dat hij behoorlijk eigenwijs was. Hij trouwde hervormd in Doom op 6-2-1880 maar in 1884 ging hij met de Doleantie mee naar de Gereformeerde Kerk. Zolang er in Ede geen dominee was, die de juiste leer verkondigde, ging het gezin W. de Nooij elke zondag te voet over de hei naar Renkum ter kerke. Totdat dhr. Georg J.C. Cavaljé zijn koetshuis aan de Molenstraat ter beschikking stelde om er een noodkerk van te maken. De geref. Noorderkerk dateert pas van ±1903. Overigens werden Willem en Maria door de classis Arnhem op 15-10-1895 uit de N.H. Kerk gezet ("De kerk in 't midden", p 85).

En als in de Noorderkerk de collectant met zijn zak aan een lange steel langs kwam en per ongeluk een lamp raakte, die dan bleef zwaaien, klom Opa op de bank om het ding stil te hangen, want "anders kon hij zijn aandacht niet bij de preek houden".

Behalve een steunpilaar van de kerk, ouderling natuurlijk, was hij ook een zeer praktisch christen: hij ging eens op huisbezoek en kwam een kwartier later terug, liep zonder iets te zeggen naar de kelder en sneed een groot stuk spek af, want: "met een lege maag kunnen ze niet over het Woord Gods spreken*".

Hij had als eerste inwoner van Ede een fiets, waarmee hij als schilderspatroon alle karweien snel kon afrijden. Hij zat in de wijde omgeving: zo heeft hij het psych(*iatisch*) gesticht in Wolfheze geschilderd en beglaasd opgeleverd. En het Belgenvluchtoord op de Ginkelse hei in 1914, natuurlijk.

In 1905 werd de 41 m hoge watertoren gebouwd en (zo lees ik in de Zandloper van 2006-3) het schilderwerk aan de toren werd verricht door de fa. W. de Nooij en Zonen voor een bedrag van f. 580,25. Uurloon: f 0,17, maar voor de 6m hoge houten bovenbouw (van de watertank van 200m³) werd f 0.19 p.u. berekend, als 'gevaarentoeslag'. En ook het jachtslot St Hubertus was één van zijn karweien. De betaling door dhr. Kröller liep wat moeizaam: toen dhr K. dat liet bouwen, moest de smid 40km hek om het park zetten, er moesten vijvers gegraven worden etc., kortom een groot werk voor die tijd. Bij de afrekening zaten alle patroons in de gang - met de pet in de hand - te wachten tot zij binnen geroepen zouden worden.

De timmerman kwam jammerend naar buiten, hij had niet alle centen gebeurd. En ook de smid werd gekort. Toen moest Willem naar binnen: 'mijnheer de Nooij, deze post voor arbeid lijkt mij erg hoog, kunt u dat toelichten?*' Jawel mijnheer Kröller, ik heb hier een specificatie van alle gemaakte uren: f. 0.17 per manuur. "En die 22 cent per uur, van wie is dat dan?" "Dat is van mijzelf mijnheer Kröller". Oh, juist, ja. En hoe zit die en die post dan? Opa ging driftig staan, keek hr. Kröller recht aan en zei met flikkerende ogen. "mijnheer Kröller, alles klopt tot op de laatste cent!" Ik geloof u, mijnheer de Nooij. Hier is de cheque voor het gehele bedrag. Opa was nog boos toen hij thuis in Ede kwam, en zei kwaad "en die Helene Muller houdt het met de boswachter, als mijnheer Kröller op reis is".

Op een gegeven dag liep het hele dorp uit want koning Willem III zou met het rijtuig vanuit Apeldoorn langskomen om de trein bij Ede-Wageningen te nemen. Iedereen nam de pet af, want daar kwam de majesteit aan. Maar één van de paarden struikelde in een gat en de andere begon te steigeren, waarop er een stem uit het rijtuig klonk: "koetsier, houd die verdomde paarden in bedwang", waarop Opa zijn pet weer opzette, want: "de majesteit had gevloekt, en daar nam hij de pet niet voor af"

/

De tantes (Mien, Anna. Cor) verzorgden Opa op zijn oude dag (Oma Maria Doomebal was al in 1928 overleden aan een hartaanval, evenals tante Bets in 1951 en tante Men in 1968), maar ze waren ook wel blij als hij even ophoepelde. Hij had een eigen werkplaatsje bij Macostan, waar hij dan diverse schilderwerkjes (mooie trouwens!) knutselde, zoals de beschilderde toilettrollen (pennenstandaards), sigarendoosjes met Oostindische kers, de fazant en de Vlaamse gaai, e.v.a.

Vaak gingen ze dan even bij Oom Zwerus en tante Costera koffie drinken en dan moesten ze langs de achtertuin van hr. Kreek, die door een heg gescheiden was van de tuin van oom Zwerus. En dan liep daar altijd zo'n nijdig keffertje, die de mannen naar de kuiten beet Oh, zei Opa, dat doet hij morgen niet meer; hij ging even terug naar de zaak, haalde een maatje terpentijn en gooide dat het beest, dat weer kwam aanblaffen, recht in de ogen. Beduusd liep het dier weg en schuurde vanwege de jeuk met zijn kop door het zand en het gras, maar het blaffen en bijten was voortaan wél afgelopen.

In de gang op Torenstraat 5 had hij een muurschildering gemaakt, voorstellende een boerenbinnenplaats met kippen, eenden, een paard, varken e.d. Dit is gesneuveld toen het huis in 1971 werd afgebroken tb.v. de reconstructie van Markt en Molenstraat. Zund!

Hij was helemaal kaal, een beroepsziekte veroorzaakt door loodhoudende verven, waarschijnlijk loodwit HJ droeg een pruik, die hij alleen in bed afzette.

Opa Willem vroeg mijn Vader eens: Ko, rijd mij nog eens naar Lunteren toe, want daar zijn nog oude mensen die "Willem" tegen mij zeggen. In Ede noemt iedereen mij hier 'mijnheer'. En als ze dan in een kwartiertje vanuit Lunteren in Ede terugkwamen in de T-Ford, Lunteren was toch 'een uur gaans', dan zei Willem: "Ko, 't is gewoon bar zo snel als dat gaat, ik heb de smaak van de koffie nog in de mond".

bijgewerkt 6 december 2006.